คุณลักษณะของการเป็นวิทยากร

โดย ไพรัช สร้างถิ่น
สรุปความโดย วิลัย อัคคอิชยา*

วิทยากรได้กล่าวถึงคุณลักษณะของการเป็นวิทยากรในหัวข้อใหญ่ ๆ 5 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของวิทยากร

วิทยากรที่จะประสบความสำเร็จนั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการคือ

1.1 ความชอบ

ความชอบเป็นองค์ประกอบสำคัญประการแรกแห่งความสำเร็จของวิทยากร เพราะโดยปกติแล้ว เมื่อคนเราชอบสิ่งใดหรืออะไรก็ย่อมจะทำสิ่งนั้นได้ดี

1.2 วิชาการ

วิชาการเป็นองค์ประกอบสำคัญประการต่อมา ผู้เป็นวิทยากรจะต้องเป็นผู้ที่ใฝ่ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ยึดหลัก สุ-จิ-ปุ-ลิ หรือ ฟัง-คิด-ถาม-เขียน

1.3 ประสบการณ์

ประสบการณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญประการสุดท้าย คือ มีความชอบและวิชาการแล้ว สิ่งที่จะขาดไม่ได้ก็ คือ ประสบการณ์ ซึ่งจะช่วยให้สิ่งที่บรรจุอยู่ในสมองสามารถหลั่งไหลออกมาได้อย่างดีแล้ว ประสบการณ์ยังช่วยให้วิทยากรรู้ว่าในบางสถานการณ์ควรทำหรือแก้ไขปัญหาอย่างไร

อย่างไรก็ดีองค์ประกอบแห่งความสำเร็จของวิทยากรทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้นนั้น ไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นต่อเนื่องตามลำดับดังกล่าวข้างต้นเสมอไป เป็นต้นว่า อาจจะมีวิชาการก่อนและมีประสบการณ์เล็กๆ น้อยๆ ต่อมา ในที่สุดความชอบก็อาจจะเกิดขึ้นได้

มีหลักสำคัญประการหนึ่งคือ เมื่อเริ่มต้นพูดนั้นจะต้องเปิดประตูใจของผู้ฟังเสียก่อน แล้วจึงค่อยพูดในเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้พูด

---

*บรรณารักษ์ชำนาญการ ระดับ 8 ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและวิจัย สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2. ท่านชอบวิทยากรแบบไหน หรือวิทยากรแบบไหนที่ท่านชอบ

โดยปกติแล้วผู้ฟังมักจะนิยมชมชอบวิทยากรใน 2 แบบ คือ

2.1 วิทยากรที่พูดให้เนื้อหาสาระดี

2.2 วิทยากรที่พูดได้สนุกสนาน

3. ทำอย่างไรจึงจะพูดให้มีสาระ

การพูดให้มีสาระนั้น วิทยากรจะต้อง

3.1 ศึกษาเรื่องที่จะพูดให้กระจ่างชัด ให้รู้เรื่องที่จะพูดเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะหากรู้เรื่องที่จะพูดกระจ่างชัดแล้วย่อมจะทำให้เกิดความมั่นใจ

3.2 เรียงลำดับขั้นตอนให้ดี อย่าให้สับสนวกวน อย่าพูดกลับไปกลับมา

4. ทำอย่างไรจึงจะพูดให้สนุกสนาน

การที่จะพูดให้สนุกสนานนั้นจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1 <u>พูดให้เหมาะกับผู้ฟัง</u>

การพูดให้เหมาะกับผู้ฟังนั้น จำเป็นจะต้องรู้จักผู้ฟังเสียก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับ

4.1.1 <u>เพศ</u> ควรรู้ว่าผู้ฟังเป็นเพศชายหรือเพศหญิง เพราะโดยทั่วไปเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกัน เพศชายจะเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งหนักแน่นจริงจังในขณะที่เพศหญิงจะเป็นเพศที่มีความอ่อนหวาน นิ่มนวล และอ่อนโยน

4.1.2 <u>วัย</u> ควรรู้ว่าผู้ฟังมีวัยใด ปกติแล้วจะแบ่งวัยออกเป็น 4 วัย คือ วัยเด็ก วันหนุ่มสาว วัยฉกรรจ์ และวัยชรา

4.1.3 <u>อาชีพ</u> ควรรู้ว่าผู้ฟังประกอบอาชีพอะไร ในการพูดจะต้องพูดเรื่องที่ใกล้เคียงกับอาชีพของเขา อย่าพูดเรื่องที่ไกลตัว

4.1.4 <u>ระดับการศึกษา</u> ควรรู้ว่าผู้ฟังมีการศึกษาระดับไหน ถ้าผู้ฟังมีระดับการศึกษาไม่สูง ไม่ควรใช้ศัพท์ที่สูงมาก ควรใช้ศัพท์ธรรมดาที่ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ เป็นต้น

4.2 <u>มีตัวอย่างชำชัน</u>

วิทยากร จำเป็นจะต้องเสาะแสวงหาตัวอย่างชำชัน โดยอาจจะเสาะแสวงหาจากการอ่านหนังสือชำชัน หรือตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริง ๆ แล้วจดไว้หรือจำไว้ เพื่อจะได้นำไปใช้ในโอกาสที่พูด โดยสอดแทรกเข้าไปในบางตอนที่พูดตามความเหมาะสม

4.3 <u>มีปฏิภาณไหวพริบแก้ปัญหาเฉพาะหน้า</u>

ปกติวิทยากรจะต้องมีปฏิภาณไหวพริบสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เมื่อเจอคำถามหรือปัญหาจากผู้ฟัง แต่ถ้าเป็นวิทยากรใหม่ ๆ มักจะเครียดหรือตกใจ ถ้าผู้ฟังถามปัญหา ข้อเสนอแนะสำหรับวิทยากรใหม่ ๆ ก็คือ พยายามพูดให้หมดเวลาโดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้ซักถามปัญหา

5. บุคลิกที่ดีของวิทยากร

สำหรับบุคลิกที่ดีของวิทยากร สรุปได้เป็น 10 ข้อคือ

5.1 รูปร่างหน้าตา

ก่อนพูดต้องตรวจดูความเรียบร้อยของหน้าตา ผม และอื่นๆ

5.2 อากัปกิริยา

ต้องกระฉับกระเฉง แจ่มใส มีชีวิตชีวา อย่าเฉื่อยหรือเนือย ถ้ายืนต้องยืนให้มั่นคง หากนั่งต้องนั่งโน้มตัวไปข้างหน้าเล็กน้อย

5.3 การแต่งกาย

ต้องแต่งกายให้เหมาะสมกับกาละเทศะ เวลา และสถานที่

5.4 น้ำเสียง

ต้องพูดเสียงดังฟังชัด มีจังหวะจะโคนในการพูดดี อย่าพูดเร็วจนเกินไป

5.5 สีหน้า

ต้องแสดงออกถึงความรู้สึกในขณะที่พูดเช่น พูดเรื่องเศร้า สีหน้าจะต้องเศร้าด้วย เท่ากับเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึก

5.6 สายตา

ต้องมองผู้ฟังให้ทั่วถึงเหมือนคุยกับผู้ฟังทุกคน แต่อย่ามองอย่างพัดลมส่าย

5.7 ท่าทาง

ให้มีท่ามีทางประกอบการพูดที่เหมาะสม ให้พูดด้วยความรู้สึกจริงจังและจริงใจแล้วท่าทางจะออกไปเองโดยอัตโนมัติ

5.8 ภาษา

ต้องพูดด้วยภาษาของผู้ฟัง ให้ผู้ฟังรู้เรื่อง เข้าใจและปฏิบัติได้ คำควบกล้ำต้องพูดให้ชัด ต้องระวังภาษาถิ่นและภาษาพื้นเมือง

5.9 มั่นใจ

เวลาพูดต้องมีความมั่นใจ ต้องเตรียมตัวให้พร้อม เพื่อให้เกิดความมั่นใจคำว่า "เอ้อๆ อ้าๆ " จะหมดไปเมื่อมีความมั่นใจ

5.10 แจ่มใส

ต้องมีความแจ่มใสในทีท่า เพราะวิทยากรเป็นผู้กำหนดท่าทีของผู้ฟัง ต้องตัดเรื่องวิตกกังวลออกไปให้หมด

ที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด เป็นคุณลักษณะของการเป็นวิทยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะของการเป็นวิทยากรที่ดี